

احسان لمر

میر علی اصغر شعاع کی بود؟

در اکمال این سطور از نوشته های مطبوع محترم دکتر محمد حسن ریاضی .جون 2006 - محترم محمد وحید شیونی دسمبر 2007 - محترم نصیر مهرین جنوری 2010 - محترم شاه محمود محمود جون 2018 - ضمناً صفحه کانون فرهنگی شهید فضیلت در فیس بوک جنوری 2022 که مطالب زیبا و دلچسپی در مورد نوشته بودند، استفاده شده. که از آن مجموعه پر غنا سطری چند خدمت تان تقدیم میدارم.

«گذر کرد ها (قرتها) بر علاوه تاریخ گذشته پر بار؛ در صد سال اخیر مردان بزرگی را در حریم خویش پرورده است . یکی از آن بزرگ مردان میر علی اصغر شعاع بود که در پهلوی دانش معنوی و دینی از دانش علمی و فرهنگی ملبس بود.»¹

«شخصیت ها و نمادها در سطح دینی، ملی و بین المللی مشعل های فروزان انسانیت اند که متعلق به همه انسانها و در همه زمان ها و مکان ها هستند. بنابر این، ضرورت دارد که شخصیتها به دور از افراط و تفریط و شخصیت

سازی کاذبانه، آن طوری که هستند به نسل های امروز و فردای افغانستان و جهان بشریت معرفی شوند.»²

میر علی اصغر شعاع یکی از دانشمندان متدین روشنفکر از زمره ی نویسندگان توانمند و از سخنوران معروف دوران معاصر افغانستان است. او در سال (۱۲۸۸ ش - 1909 م) در یکی از خانواده های علمی و مذهبی در محله چند اول کابل پا به عرصه وجود گذاشت. پدرش میر علی اکبر معروف به میر آقا از علمای معروف در آن زمان بود.

علوم متداول حوزوی صرف و نحو، منطق و بیان را از پدر بزرگوارش آموخت و به زبانهای، عربی، انگلیسی، پشتو به سطح عالی تسلط داشت.

آقای شعاع دارای هوش و فراست و نکاوت سرشار بود. بعد از فراغت از دارالمعلمین کابل در مکاتب استقلال و غازی به حیث معلم ادبیات ایفای وظیفه می نمود. به موازات وظیفه معلمی به ترجمه مقالات علمی و اجتماعی از منابع عربی و انگلیسی می پرداخت و در روز نامه های (اصلاح و انیس) به نشر می سپرد. به مرور زمان نوشته ها و مقالاتش پای او را به مطبوعات کشور باز نمود. در ابتدا به حیث محرر در روزنامه اصلاح و بعد به حیث مدیر مسئول و مدتی هم به حیث معاون اداره نشراتی اصلاح اجرای وظیفه نمود.

نخستین مقاله اش تحت عنوان «عقابها» در مجله آینه عرفان منتشر شد و از دیگر آثار او ترجمه یکی از کتابهای امام اعظم و ترجمه «الخراج» از امام ابو یوسف از عربی به فارسی و رساله ای تحت عنوان «تاثیر عدالت در استفاده از منابع مالی و اقتصادی» و تالیف کتاب «طیب هر خانه» که علامه سلجوقی در محفل توزیع جوایز مطبوعاتی آنرا

¹ - شاه محمود محمود - میر علی اصغر شعاع مبارز دانشمند تاریخ - سایت 24 ساعت ، پنجشنبه ۱۷ جوزا ۱۳۹۷ - هفتم جون ۲۰۱۸ - هالند

² - محمد وحید شیونی - شهید میر علی اصغر شعاع - دوشنبه ۱۲ قوس ۱۳۸۶ payam-aftab.com/fa/doc/news

عالمانه توصیف نموده است به شمار می روند. آثار مذکور و دیگر مقالات شعاع در روزنامه های اصلاح و انیس نشانگر مقام علمی وی بود.

شعاع در سال ۱۳۲۷ در حلقه دانشمندان و نویسندگان دایرة المعارف آریانا برگزیده شد. در تدوین و انتشار این نشریه ارزشمند مصدر خدمات گرانبها به همکاری دانشمندان همکارش گردید. اولین جلد دایرة المعارف آریانا (از آ - تا ابوالطیب) با مسئولیت اولین مدیریت عمومی دایرة المعارف آریانا در سالهای (۱۳۲۹- ۱۳۲۸ ش مطابق 1949 و 50م) چاپ شد و شعاع اولین کسی بود که مدال مطبوعات افغانستان را بدست آورده و در پهلوی معاونت روزنامه اصلاح در مدیریت عمومی دایرة المعارف آریانا هم تعیین شد.

اوج سخنوری و راهنمایی اقشار مردم توسط شعاع همزمان با ورود سید اسماعیل بلخی به کابل در سال (۱۳۲۲ ش 1943 م) بود. فضای به ظاهر باز و موقت سیاسی آن زمان با روی کار آمدن شاه محمود خان در مقام صدارت به وجود آمده بود؛ سخنرانی هایی که با در آمیختن مسایل علمی روز، طرح ایدئولوژی شرق و غرب ورد آنها ها توأم با استدلال های منطقی و مذهبی ارائه می شد.

در انتخابات دوره هشتم شورای ملی افغانستان به حیث نماینده اهالی شهر کابل انتخاب گردید. شعاع بعد از زندانی شدن سید اسماعیل بلخی، سخنرانی و دفاع از اسلام و مذهب را جدی تر دنبال کرد. در سال (۱۳۲۷ - 1948) در حلقه دانشمندان شعاع اولین هسته کار گروهی و سازمانی را با تأسیس و مرکز فرهنگی آموزشی « میوند » را با کمک استاد محمد حسین نهضت و دیگر دوستانش برای آموزش علوم طبیعی و اسلامی برای نوجوانان، جوانان و بزرگسالان بنا کردند که بعد ها به اسم « کلب شعاع میوند » تغییر نام داد.

مرحوم عبدالرحیمزی شعاع را بحیث مشاور و معاونش برگزید که بعد ها از جانب حکومت افغانستان وزیر به همراه معاونش آقای شعاع به آمریکا جهت استقراض رفتند و در برگشت هر دو با عده دیگر به اتهام دروغین و کاملاً جعلی کودتا بازداشت و راهی زندان شدند.

«موقف ملک خان برای مقامات شوروی نگران کننده بود، پس برای خنثی نمودن آن دست به کار شدند تا از طریق تهیه گزارشات جعلی ، از یک سو حسن نیت خویش را برای خاندان سلطنتی در معرض نمایش بگذارند و از جانب دیگر، شخصیت های دارنده ی ظرفیت مخالفت آمیز با شوروی را در افغانستان از میان بردارند.»³

« در ۱۷ سرطان سال ۱۳۳۵ هـ.ش، (8 جولای 1956) عبدالملک خان عبدالرحیم زی، وزیر مالیه و اقتصاد، به بهانه اینکه گویا کودتای را به کمک یک دولت خارجی بر ضد حکومت شاهی افغانستان سازمان داده، همراه با میرعلی اصغر شعاع و میرعلی احمد شامل، مهدی ظفر، خواجه خلیل الله فرقه مشر، خواجه عبدالله احمد، آصف آهنگ ، حاجی عبدالخالق خان، نادر شاه، ملک عبدالغفار ، هلال الدین بدری و چند تن دیگر زندانی شدند. »⁴

حکومت در مطبوعات اعلان نمود که گویا عبدالملک عبدالرحیم زی با سلاح امریکا؟؟ که از طریق خاک شوروی؟؟ وارد کشور می شد، به نفع پاکستان؟؟ کودتا می کرد و اسناد ثقه هم دارند ولی هرگز در 22 سال الی (6 ثور 1357) این دروغ شان را ثابت نتوانستند و سندی ارائه و نشر نشد و محکمه ای برای مجرمین دایر نگردید ولی ملک خان همان مدت در زندان بود.

هیئت تحقیق سید عبدالله خان وزیر داخله - محمد رسول خان عسکر زوی رئیس استخبارات - و میر عبدالعزیز خان

³ - مهرین - کودتای نام نهاد عبدالملک عبدالرحیم زی - بخش پنجم ، کابل ناته شماره 112 مسلسل سال پنجم جدی / دلو ۱۳۸۸ خورشیدی - جنوری 2010

⁴ - شاه محمود محمود

والی کابل، در جریان تحقیق از مرحوم عبدالرحیم زی پرسیدند:

سوال دوم: شما توسط میرعلی اصغر شعاع و میرعلی احمد شامل مردم قزل باش، توسط نادر علی جاغوری مردم هزاره، توسط عبدالخالق خان مردم قندهار، توسط غلام حیدر خان مردم پنجشیر، توسط حاجی عادل شاه خان مردم شمالی و غیره و غیره را جمع کرده بودید که به قدرت برسید و برای تان از مردم بیعت بگیرند؟

عبدالرحیم زی به جواب نوشت: «طوریکه در این لست طویل شما می بینم هیچ قوم و قبیله بی نموده که به من بیعت نکرده باشند؟! اگر اینطور است پس اخلاقاً از مقام تان استعفا بدهید زیرا مردم شما را نمی خواهند.»⁵

شعاع پس از توقیف ملک خان، زندانی و چندی با شکنجه، آزار و رنجهای زندان به سر برد. مشهور است، او که از مریضی دیابت (شکر) رنج میبرد، از گرفتن دوی مریضی خویش محروم شد. از این رو، پس از چند ماه در (23 عقرب 1336 - 14 نومبر 1957) در زندان وفات کرد. حکومت جنازه اش را برای پدرش سپرد. اعضای ضبط احوالات به خانواده وی دستور داده بودند که او را باید از طرف شب به خاک بسپارند و فاتحه گیری ممنوع است.⁶ اما یار هم فکرش، محمد حسین نهضت، مراسم فاتحه داری را دایر نمود که در نتیجه از کار در مؤسسه ی نساجی سبک دوش شد.⁷ پیکر مرحوم شهید شعاع در مقبره سید مرد علیه الرحمه واقع در بالا کوه چنداوال مدفون گردید.

زیرا به دل مردم تا حشر مکین باشد
هر قطره آن بیشک چون دُر ثمین باشد

کی مرده شعاع هرگز؛ او زنده جاوید است
در راه حقیقت گر، خون تو فرو ریزد

از آن فرزانه فقید محترم سید هاشم شعاع مقیم آمریکا و سیده پروین شعاع مقیم آلمان به یادگار مانده .

مرحوم شعاع نشسته از طرف چپ نفر دوم
و پهلوی عبدالملک عبدالرحیمزی فقید

⁵ - مهرین

⁶ - دکتور محمد حسن ریاضی - علی اصغر شجاع. روشنفکری که تشیع جنازه اش ممنوع شد - وبسایت راه نجات. 1385/4/18.

⁷ - وبسایت پیام آفتاب. زیر عنوان شهید محمد حسین نهضت. 1387/9/7

Fehler! Unbekannter Name für Dokument-Eigenschaft.

د پانو شمیره: له 3 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپکني د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رالپولو مخکي په خير و لولئ

Fehler! Unbekannter Name für Dokument-Eigenschaft.

د پانو شمیره: له 4 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ